

S w ě t o z o r,

nehlacinejšij spis obrázkowj k rozšíření užitečných známostj
pro Čechy, Moravanj a Slováky.

Číslo 27.

Vychází každou sobotu.

1854.

(Hrad Anarresborough w Angličanedj.)

Hrad Snarresborough w Angličanech.

W hlubokém údolí aurodného a promyslem kwe-
taujícího hrabství Dorsetého, 18 angl. mil k západu
od hlavního města, leží newelité město Snarres-
borough s 5296 obyvateli, w okolí nad mjrú při-
jemném, rozprostřeném u paty hor na řece Rid gne-
nowané, kteráž zde s obvyšších hornatin křiklavými
anžinami do prostorné doliny se valí. Město toto
světe rákositými, zvláště na hrubé plátno, a wy-
nosnými trhy. Na prostorné tržiště jeho domáží
se hogně mnoho obilí z východních fragů, čímž se
méně aurodná okolí na západu zásobují, a bohaté
doly na kamenné uhli nedalekého Leedu poskytagi
páliva w dostatečné hognosti.

Snarresborough wysílá dva deputované
do městské sněmowny; kterážto znamenitau wyslatau
město toto ponechprvé za panování králowny Marie
I. 1555 nadáno gest.

Hrad, gehož zbywagie až posawad rozmáliny
o nědejší geho rozšířenosti zřegmé svědectví wy-
dává, wystaven gest na vysokém vrchu, byw na
přístupné straně hlubokým příkopem, zewnitř pak
mocnými zděmi a waly ohrazen. Nejhlawnějši částka
twrze této w gegi upnějši způsobě gestí weliká
okrauhlá věže s přísejicimi zděmi ginhá wěží, gal-
to na dnešním obrázku widěti gest. Hrad ten giž
podle poslození swého panował nad celým okolím, a
wyljosa z něho na řeku, chrám, částku města i ney-
bližší, wešnicemi, wodami a pahrbly poseté okolí gest
překrásněná.

Zakladatel hradu tohoto byl prý galjší Serbo,
který s králem Wiljmem I. (1066—1087) do
Anglie se přistěhowal. Po něm w drženj geho uwá-
zal se Eustach Fie-John, mohutný miláček Win-
dřicha I. (1100—1135). Řeta 1170 hledalo dněch
čtvero rytířů, kterjž slawného arcibiskupa kanterbur-
ského Thomáše Becketa zavraždili, autočistě na
hradu tomto; byli wšak zjímáni a za několik měsíců
w žaláři drženi, až posud pod výminkau putování
do Gerusaléma odpuštěni winy nedosáhli. Potom
hrad tento anglické koruně se dostal, a od panovníků
anglických w oběhu 13ho i 14ho stoletj rozličným
pánům a rytířům, odměnau za wěrné služby gegich,
w drženj odewydán byl.

Když král Richard II. řeta 1399 s trůnu shozen
a brzo nato gat byl, držan byl přes dlouhý čas w
gebnom pohlgi hradu tohoto u wězení, kterýž drabný
čas potom králowým pohlgiem slaul. Násupce
geho, Windřich IV., akoli přísljbiš uctiwati se ži-
wota nešťastného knjzete, swého předchůdce a bra-
trance, wšak nic méně dal geg zawezti na twrz
Pomfret ředenau do Šotlandu, kdež on brzo potom
(1400) skonč. Podle obecného domněnj byl on ode
strážců swých z tagného rozkazu králowa halapartna-
mi (berdyši, gily způsob davnj zbroje) proboden;
mnohem podobnějši ale gest, že byl hladem umřen,
neboť řdyž mrtvé tělo geho na odíwu wystaweno bylo,
žádných násilných aurazů na něm nebylo znamenati.

Řeta 1516 pobarował Jakub I. syna swého
Karla tímto hradem, kterýž gestě w času domácích
wálek znamenitau a sílnau byl pewností, dlouho a
auporně proti tehdejší sněmowně anglické se opjrage.

Po bitwě u Marstonu mooru bránili pewností
této měšťané statečně proti lordu Fairfaxowí, až
naposledy, widauce sebe býti přinuceny, poddali se
s tau výminkau, aby jim pewolenó bylo swolu se
zbrojí a magetností swau swobodně obtáhnauti. Ne-

dlauho potom z rozkazu národní sněmowny zbita
hrabky twrze této, neginále nežli mnohých giných
w tom okolí, konečně byly zrušeny a rozmetány.

W j d e ň.

Gedno z nejhlawnějšich a neyhlawnatějšich měst
w celé Europě, a neystaršich w řiši němedě gestí
Wjden, kterážto gšanc hlawnau wešteré říše, sje-
sem mocnare a neywnějšich autabů zemských, gest
nejen lidem takměř ze wšech národů přeplněna, no-
brž i ústawy se wšestramnému wzdělánj napomáhá-
cimi, a sbírkami do wšech částí uměnj lidšého sába-
gicijmi, i ze wšech fragů a wlastí, z nichžto se říše
stládá, sem zawezeny a nashromážděny nade wše-
du giná města říše rakaušé wynířá. Powstalať pak
pak i Wjden, galož mnohá giná města na Dunagi,
z táboru woganšého, kteréžto tábory Řimané, pod-
maniwše sobě celé gize Němedo, k ochraně hranic
swého mocnárstwj na Dunagi zaslábali. Rozwalit
pak ohraženě to ležení, z něhož wnějši Wjden po-
šla „Castra Flawiana“, nedlauho potom gměno
to s názwištěm Windobona směniwše. Poslednj
toto gměno Windobona zdá se ukazowati, že zde
za pradawných wětů Slowané, nassi předkové, sj-
dla swá měli, s nimiž se Řimané setkali. — Za pa-
nowánj Řimanů nemálo Wjden žmítala a se žmá-
hala, než pádem říše řimské, genž se w 7tém sto-
letj neywjce spauštau mrawnj a náwalem rozličných
národů sewernjch, čímžto žženštilj Řimané platně
odporowati neuměli, auplně rozpadla, dostala se
Wjden s celau tau fraginau, nynj Rakaušy nazwa-
nau, pod moc diwolých Awárů, kteréžto se zde ohra-
diwše, částjmi wpády okolnj fraginy, nasse Čechy,
Bawory a g., trápyce plemi a pušossili, až konečně
Karlem tak nazwaným Welikým w řiwawém bogi
porazení nazpátel do planin uheršých ustaupiti mu-
sili. Karel, chtěge chrániti řiši němedau před gich
litrými nápady, pakli by se někdy zotawili, odál
debte Rakaušy nowými obyvateli, ge se službě wo-
genšé a obraně frage toho zawázaw, a pod zpráwu
markrabiho swěřiw. Markrabij togo rakaušé do-
stalo se okolo l. p. 984 Leopoldowi hraběti Baben-
berskému, gehožto potomci dlouho a slawně Rakaušy
wládli a prwnj základ nynějši welikosti Wjden polo-
žili. Reboť Windřich II., gemuz Jasomirgott pře-
ždeli, opustiw předešlé sjdlo markrabj rakaušých na
Kahlenberku, wystawil sobě hrad a palác we Wjdu,
založiw mimo to klášter, a rozšířiw chrám Panny
Marie na ichobech (Maria Stiegen). Učiniwš a
udatný mrakrabj tento byl pro zásluhy nemalé od
cisare Bedřicha I. na wogwodu powýšen. Za násle-
dugcejd panovníků z rodu Babenberského řřřřř se
město, obchod obzwláštjními nadánjmi wogwod pod-
porován gsa žmáhal se wždy wje a wje, čímž Wj-
den nemálo žkwetla. We 13tém stoletj wymřeli Ba-
benberskové po meči.

Přemysl Ottořar, tehďáž nástupce trůnu českého,
pogaw Marletu Babenberskau za manželku, spogil Čechy,
Morawu a Rakaušy pod jezlem swým. Wá-
tečnj tento král, rozšířiw vládu swau od moře adriat-
ského až do Baltu, nemálo se o zwlábenj města Wjden
přičinil, chtěge sobě tím způsobem slechtu rakauškau
nassloniti; než neprozřetelností swau ztratil Přemysl
neyprwé země rakaušé, pozděgi pak chtěge gich na
Rudolfu Habsburském znouu dobytí, od Wiloty z De-
dic prazen w bitwě statečně boguge o žiwot přišel. Ru-
dolf wjtez, nemage posud žádně fraginy wlastnj, při-

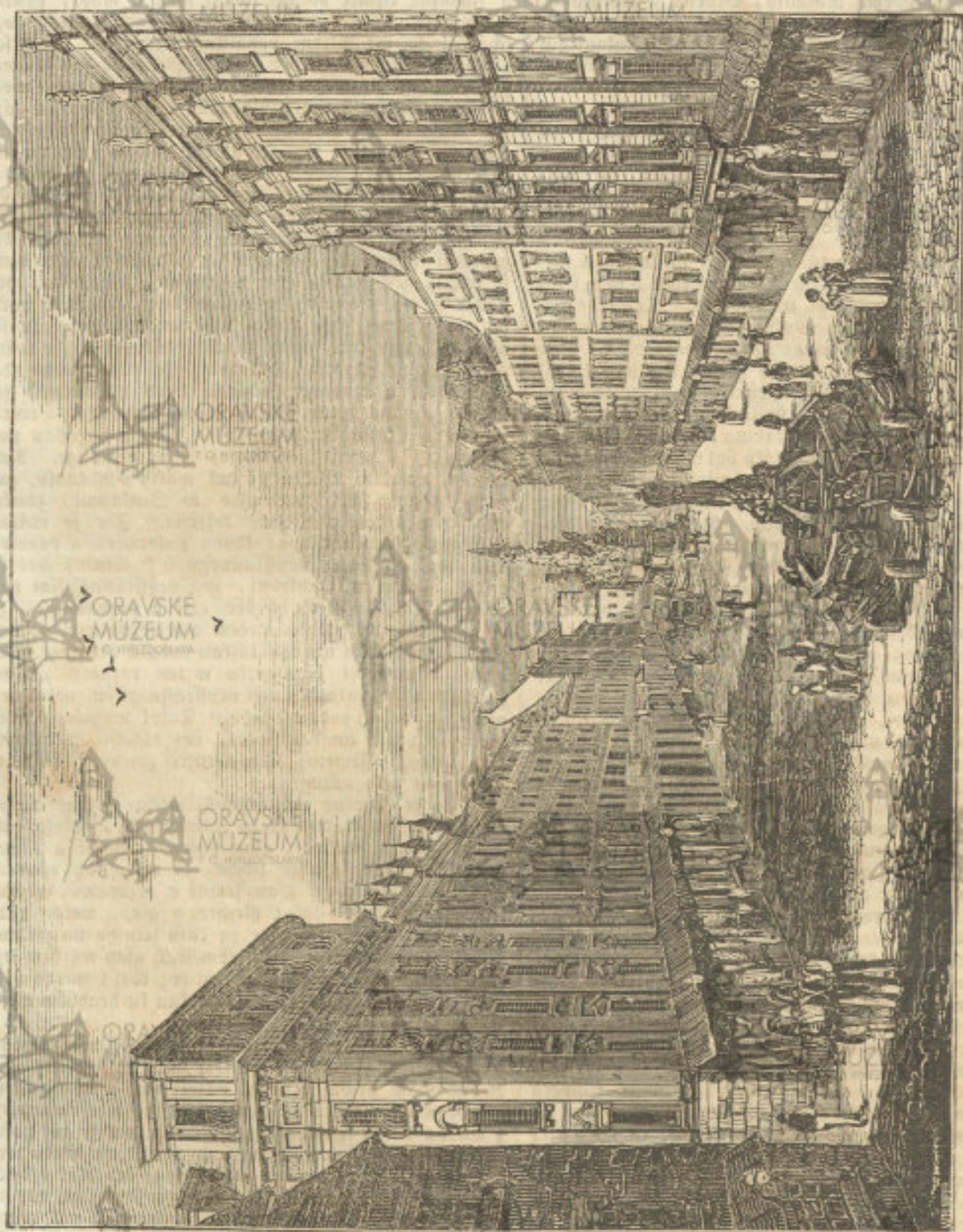
wlastní rodů svého Rakausy, Styřsko a Skorytany, a od toho času byli císarové němečtí, wygumenci císare z rodu Eurenburšského, z wogwod rakauských wolswáni. Ze tím nemalého prospěchu Widen nabývala, každý lehko pochopj. Takto se širila Widen w následugcích stoletích wždy wíce, přestawši mnohé baute času, až wysokého stupně, na němž nyní stojí, dospěla, a k té ohromné welikosti, gžto nyní čtverého města mezi sředními městy mocnářů europegských zanímá, poznenáhla se powznesla. Než nespustí mluvením pomínání, že Slowané statnou rukou po dwafráte Widen před klázau tureckau zachowali a ochránili. Poprvé w 16tém století, an se Turci tak- měk celého království uherského zmocnili a w nescisl- ných hegnách až k Wdnu se přivalili. Tentráte Čechové, statně a platně autekům tureckým odporugice, Widen obránili. Po druhé pak za Leopolda I., anto Turci celému západu konečnou klázau hrozice, i Wj- dni s náramnou mocí a silau přitekli, a města za dlan- hý čas ukrutně dobýwali. Bylaiby zagiště padla ten- tráte Widen, řebý slawný hrdina křesťanský Jan So- běšty se swými udatnými Poláky byl Turky nepotlaui a zahnal. Dwafráte tedy ochránili dwa pobratření kmenové slowanský město Widen i wyswehodili ostat- nj křesťanstwo od poroby turecké. Podawše tuto dra- hým kraganům svým křesťanský přehled historický osu- du, galy w dřewnj době Widen potkal, přistaupjme nyní k uwážení nyněgšjho stawu města toho.

Leží Widen na prawém břehu Dunage na něso- lřtí ramen rozděleného a mnohými krásnými ostrowy gakoby posetého, obkličena gšauc tosem přehybnými pa- horky we fragině půwabné. Záležj pak město to z města samého a 34 předměstj, tosem města rozlože- ných. Město samé, z něhož se 11 kranami vychází, děl- je od předměstj náhy a přstopy; anj pak počtem čtvertinu domů naši Prahy obnášj, počtagice gich 1214, přidámeli wšak k městu předměstj, tuť wzroste počet gich na 8037, obydlengých 319,873 lidmi wse- líkého stawu a powolánj, nepočtagice posádky až 12,000 mužů ebnášegjce. Wětšina obywatelstwa sestává owšem z Němců, než třetinu zagiště zanj magj Slowané ze wšech kmenů toho po celém cjsar- stw tak walně rozšřřeného národu: zde bydlj Čechové, Morawané, Slowáci, Poláci, Erboné, Hor- wáti, Slowenci kraginskj, rozličně se zaměstnawa- gice, a u walném počtu zastawagice wysolé i nižšj aurady weliké řjše. Mimo Slowany bydlj zde také Maďari, Wlaši, Kelové, Armeni a weliké množstwj přjchogjch z kragi cizjch. Tito rozdjlnj národové, každý we swém frogi domácím, mrawy a twářj ruz- ně se od druhých, nemálo musj zanjmati člowěta přjchogjho, newyšlého na takowau směsici ljdj po- aužých a tmawých ulicjch se hemžjcej; tu hned uzřj bodrého a dobromyslného Widenáka, hned zas po- wážně kráčegjchjo Erba, hned zas dobromyslný ráz na twári wyznačený magjchjo Morawana, tam zas Turka prodážegjchjo se we frogi wychodnjm atd. Co pak se powahy Widenčanů dotýče, máj ena, opom- nauce některé wady gich, mnoho chwalitebného. Eyo- fogen-tě Widenáč, nahodjli se buďto galy buď přeb- mět smjchu, bytby i nespěšný. Weselost myslj, upřjmnost a hostinnost gšau wlastnosti, gimj Widen- čané nad mnohá sřednj města ginyh mocnářstwj w západnj Europě wynisagj. Než nemálo působj za- gisté okolnosti na wnitřnj powabu člowěta, a co se tčdho dotýče, gšau Widenáčj neyšstastněgšjm lidem wesšeré řjše rakauské. Rebot poněwadž Widen, gšauc hlawnj a sřednj městem celého cjsarstwj, sledku

a zámožné cizince do zdj swých láká a wábí, poně- wadž bále ge sředem wesšerého obchodu rakauského, scházegj se we Wdnu bohatstwj nesmjrná, čjmž se zámožnost do wšech třjd rozchází; člowěk zagiště ne- gsa donucen zápasiti s nauj a bjdu, obycěgné k we- selosti nakloněn býwá. Obzwlaště ale otcowská lá- ska milostiwého mocnáře i wesšeré rodiny cjsarstě, kterážto při každé příležitosti bez ohledu na staw se každému z lidu, gakoby k djetí zárowen milowané- mu, se gewj, gest přjcinau té nesčćeně dobrosti či weselosti, kteráž se mezi nižšjmi stawy nalezá, gest přjcinau, že wyššj stawové widauce tak otcowské gebdnánj u mocnáře, wjdně a lastawě k poddaným se magj, gest pak konečně půwodem, že poddaný wi- dauce se tak otcowsky milowaný býti, mocnáře swé- ho za předmět swé lásky a oddanosti, gakowau se nižádný giny frál aneb mocnár europegský hoností nesmj, gšau obrali. Důkazem, že slowa nasse zde proněšená a hluboko pocitěná i od panownjšků za prawe uznána gšau, sluzj nám Napoleon, tento slawný a šťastný tentráte wjtez, celau Europau po- třášagjce, o němž následugjce se wyprawuge. Na- poleon, obsadiv Widen po čas wálky s Rakausy, za- razil hlawnj swé stanowistě w Šenbrunu, zámku cjsarstěm nedaleko Wdne ležjcem. Zde se otázal důstognjka francouzského: kdoby z mocnářů a panow- njšků zdál se genu neyšstastněgšjm? Tento, čtě se cjsari swému přjochlebiti, geg neyšstastněgšjm na- zwal. Než Napoleon dobře čtě a poznáwage, že ne ranze slawa dobýtá mečem a křweprolitjím na bo- gistě, nobřj láska národu lástau nabýtá oblažuge moc- náře, odpowědel důstognjku w ten rozum: „D ne- gá! Frantissel rakauský gest neyšstastněgšjm, neboť geg milugi a weleb j poddaný geho.“ Totoi wyznánj Na- poleonowo platj mnohem wíce, než dlanhé, pochlebne řeči, gimj osfemetnj lichometnjci zawděčiti se moc- ným země této ušlugj.

Co se konečně wystawnosti města Wdne dotý- če, tuť owšem wady starého stawitelstwj, gakžto we wšech starých městech, gšau patrě. Ruztě a řiwé ulice, naplněné gšauce lidem, a málo řdy oswěco- wané zářj slunečnj, gšau temné a nezdrawé, pročež i možněgšj lidé, gakž sledta a giny, welmi rádi epaustřegj město, stěhugice za čas letnjho na zdrawé powětrj wenkowstě. W předměstjch gšau wětšjím dš- lem přěněgšj a anprawněgšj ulice; tčej i mnoho př- ných paláců, obzwlaště s wyhljdfkau ku hrabbám měst- stým, se nachází.

Mezi paláci gšau pak následugjce neyznameni- tčgšj, dšlem starobylstj, dšlem uměnjm stawitelstjím. K budowám prwnjho druhu náležj hrad cjsarstj starý, nic obzwlaštěnjho co do stawitelstwj do sebe nemagjce, z mnoha domů sestawagjce. Remáže pak se ani polo- ženjm, ani wystawnosti našemu prážskému hradu wy- rownati. Naproti němu wšak stojí kancelár řjžstá, mohaucj směle státi po boku neyzweščeněgšjch budow čili stawenj w celém Němedu. K samému pak hradu slusj též přjpočjsti bibliotheku dwornj, mincownu a ob- zwlaště rejdjtnu čili gždárnu, nad gina takměř sta- wenj druhu toho po celé Europě wynisagjce. Na mjr- ném kopci, z něhož možná celé město přehlednauti, ležj zámek Belwedere, welikau zahradau poblé wlu- su francouzského přjzdobený. Mimo to nalezá se škoro u přstřed města weliký a slawný chrám Páně sw. Štěpána, při němžto gest arcibiskupstwj. Chrá- m tento gothický, gehož stáři až do wěku 12ho dosahuge, gest z čtwerhranného tesaného kamene wystawen a wydelán. W něm nachází se 38 mramorowých oltářů

Přítok, náměstí ve Vídni.

a množství věcných pamětí. Věž gotická, vůbec věži svato-Štěpánkou nazývaná, gest 428 $\frac{1}{2}$ wjd. št. zvěšší. Do podzemních sklepů kostela toho ukládají se wnitřnosti zemřelých auctů rodiny císařské. Dworským chrámem Páně gest ale kostel Augustiniánů, gegž sobě Ferdinand II. wynwolil. W kostele tom gest widěti mistrowské djlo Sanowy, pomník arciknězny Kristiny; w gedné z postranních kaplí chowají se srdce rodiny císařské. Věž krypta rodiny císařské gest chrám

kapnejnší, we kterémžto wšichni císařové, od Matěje započnauce, spočiwají. Jiné paláce zde wylstati pro krásnost mjsta nemůžeme. Věž připomeneme gen, že Wieden newjice bjeen w rakaušské říši, totižto přes 200, počtá, w nichž do 16,000 lidu wšimny nachází. Mezi těmito newpřednějšší gest c. kr. fabrika na porcellan s 54 pecemi, w nž 350 dělníků pracuje, a kteráž ročně 5-60000 sáhů drjwy potřebuge.